

הלכות שפת סימן שכה

ביאורים ומוספים

12) והחזו"א כתב (או"ח סי' מד ס"ק י), שאין לומר שטעם האוסרים הוא משום נולד, שאם כן היה השו"ע צריך להביא דעה זו לעיל בסימן שח, אלא בהכרח שכיון שהחיתים היו בעולם בבין השמשות והיו ראויות לכסיסה, אלא שהשתנו ונהפכו לפת, אין זה נולד האסור בשבת [וכרבי שמעון הסובר שאין איסור מוקצה ונולד בשבת]. וביאר בטעם האוסרים, שאף על פי שהחיתים היו ראויות לכסיסה, מ"מ לגבי הפת שנעשתה מהן נחשבות הן כאינן ראויות לאכילה, וכל דבר שאינו ראוי לאכילה והוא ביד הנכרי אינו נחשב כמוכן לישראל, ודינו כגרוגרות וצימוקים שהניחם ליבוש, שכתב השו"ע לעיל (סי' שי ס"ב) שאסורים אפילו לרבי שמעון, כיון שאינם ראויים לאכילה בבין השמשות, ואדם דוחה אותם בידיים מאכילה.

13) ואע"פ שכשם שאדם להוט לאכול, כך להוט הוא לשבת באור ולא בחושך, ביאר הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק י) שמי"מ שונה הדלקת נר מאכילה, שהרי לאחר שהנכרי הדליק את הנר אין הישראל להוט להדליק נר נוסף, מה שאין כן באכילה שהאכילה הראשונה גוררת אכילה נוספת.

[משנ"ב ס"ק יז]

כִּינן שְׁהִיָּה יִלְתָּ בְיַד הָאִינוּ-יְהוּדִי לְגַמְרוֹ, אֵין עַל זֶה שֶׁם מְקַצֶּה וְנוֹלָד¹⁴.

14) וכמו שאמרו בגמרא (ביצה כז, א) לענין תבשיל שהיה רותח בערב שבת בין השמשות והתבשל במשך השבת, שאע"פ שבבין השמשות עדיין לא היה ראוי לאכילה, מ"מ מותר לאוכלו, שכיון שבבין השמשות היה עומד להיות ראוי לאכילה בשבת באופן ודאי, אין אדם מקצה את דעתו ממנו. ואף פת שאפאה נכרי בשבת, למרות שהעיסה לא היתה ראויה לאכילה בבין השמשות, מ"מ כיון שהיא של נכרי ולא הקצה את דעתו ממנה שהרי יכול הוא לגמור אפייתה, מותר לטלטלה.

ואף לדעה זו, לא הותר 'גמרו בידי אדם' באיסור נולד אלא בנולד שאינו גמור, כגון חטים או עיסה שהיו בעולם בבין השמשות, אלא שהשתנו ונהפכו לפת, אבל בנולד גמור, כגון חלב של פרה העומדת לשחיטה, שבבין השמשות היה עליו שם אוכל [כיון שהיה בגוף הפרה], ובשבת לאחר שיצא מן הפרה נהפך למשקה, כתב בשעה"צ לקמן (סי' תקא ס"ק ח) שאפילו בפרה של נכרי אסור, ואין להתירו מדין 'גמרו בידי אדם'. ולענין נכרי שעשה ביו"ט כלי מעצים שלו, כתב בשעה"צ לקמן (סי' תקא ס"ק לה) שתלוי בנדון זה, אם שייך נולד בדבר שגמרו בידי אדם.

[שעה"צ ס"ק ז]

דאף קְשַׁעְמֵד בְּחֶצֶר אָסוּר לָמֵן לוֹ תַּפְּצִי⁸.

8) ואם הנכרי בא לקחת את חפציו מביתו של הישראל בלילה, כשאנשים אינם רואים אותו, כתב בביה"ל לעיל (סי' רנב ס"א ד"ה מבעוד יום) שיש להקל בשעת הדחק, שכיון שהחשד של מראית עין הוא רק באיסור דרבנן, לא גזרו חז"ל על זה בחדרי חדרים וכדו' שאין רואים אותו.

[משנ"ב ס"ק ח]

ומה שִׁיחַד לוֹ מְקוֹם לֹא מְהַיָּ, דְשִׁכִּירוֹת לֹא קִנְיָא וְעֵדִין בְּשִׁשִּׁתּוֹ הִישָׁבְרָאֵל הוּא, וְאִיכָא מְשׁוּם מְרָאית-עֵינִין⁹.

9) ובמקום הפסד וצורך גדול, כתב לעיל (סי' רנב ס"ק יא) שיש להקל כשיחיד לו מקום.

[משנ"ב ס"ק יב]

כְּגוֹן עֶרֶב פֶּסַח שֶׁקָּל בְּשַׁבָּת¹⁰.

10) אבל חמץ של ישראל בפסח, לא די בזה שהנכרי מוציא מביתו של הישראל, שהרי כתב לקמן (סי' תמג ס"ק יד) שעובר עליו ב'בל יראה' אפילו כשאין החמץ בביתו, וחייב לבערו. ואם מצאו ביום טוב, שאסור לבערו, כתב לקמן (סי' תמו ס"ק ז) שיכול להיות לנכרי כדי שיוקנו לים או לבית הכסא, כיון שטלטול על ידי נכרי אינו אלא שבות דשבות, ומותר במקום מצוה. ומ"מ אין העולם נוהגים כך, אלא כופים עליו כלי. וראה הטעם לכך בשעה"צ שם (ס"ק טו).

[משנ"ב ס"ק טו]

בְּשׁוּם אָחֵד מִמְשַׁכְּוֹנוֹת, לֹא בְּהִישָׁן וְלֹא בְּהִתְדַשׁ¹¹.

11) ואע"פ שהמשכון הוא מלבוש, מ"מ אסור לגעת בו משום שנראה כמשא ומתן, וכמבואר ברמ"א. אבל אם יש בו שעטנז, כתב לעיל (סי' שח ס"ק קסא) שאסור לטלטלו משום מוקצה, אע"פ שהוא מלבוש ויש עליו שם כלי, וכדעה הראשונה שם.

[משנ"ב ס"ק טז]

יְהוּי לָהּ נוֹלָד¹² וכו', וְאִף-עַל-גַּב דְּאִינוּ-יְהוּדִי שֶׁהִדְלִיק נֵר לְעֶצְמוֹ לֹא גִזְרִינָן, כְּמוֹ שֶׁקְּתוּב סִימָן רַעוּ, בְּמִיּוֹדֵי דְאִכִּילָה דְלֵהוּט בְּיֹתֵר גִּזְרִינָן טְפִי¹³.

הַלְכוּת שֶׁפֶת סִימָן שֶׁבָה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק טו]

יְצַיֵן לְעֵיל בְּסִימָן שֶׁכָּן סְעִיף (ד"ט).

מאידך, בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' נט) כתב שאסור לבני חוץ לארץ להשתמש בערבות אלו ביו"ט שני. אכן, מי שאין לו ערבות אחרות, ועלול להתבטל מהמצוה, צידד שם שיכול להקל בזה. וראה מה שכתבנו לעיל (סי' שכב ס"ק ז).

[שעה"צ ס"ק כה]

דָּאָסוּר אָף לְדַעַת הַמְתִּירִין⁽¹⁹⁾.

19) כוונתו, שאף לדעת היש מתירים שהובאו בשו"ע לעיל (ס"ד) לענין פת שאפאה נכרי, הסוברים שכיון שהעיסה ביד הנכרי נחשב הדבר כ'גמרו בידי אדם', מ"מ דבר מחובר או דבר שהוא מחוסר צידה, אף על פי שביד הנכרי לעשותו, מ"מ אסור. ובטעם הדבר כתב בשעה"צ לעיל (סי' שכד ס"ק טו) שלא פלוג רבנן [וראה רש"י ביצה כד, ב ד"ה אם]. והחזו"א כתב (או"ח סי' מד ס"ק ח), שכיון שהפירות היו מחוברים בכניסת השבת ולא היו עומדים לתשמיש אדם, אין דעת האדם עליהם כלל, והרי הוא מקצה אותם מדעתו, ומשום כך אין הבדל אם של ישראל הם או של נכרי.

[שעה"צ ס"ק כו]

וְנִפְקָא־מִנָּה מִטַּעַם זֶה בְּאוֹתָן פְּרוֹת הַמְּוֹקְנִים לְתַלְשָׁא⁽²⁰⁾.

20) ובגדר הדבר נראה שהוא כמו שכתב לעיל (סי' שיח ס"ק טו), שכל שנגמר ביכולו של הפרי וגם נפסקה גדילתו, אין דינו כמקצה. ולדעת הגר"א המובא שם (ס"ק טו), אפילו כשהפרי גדל בשבת מותר, כיון שהחלק שגדל בשבת בטל ברוב הפרי שהיה קודם.

[משנ"ב ס"ק כז]

בְּשִׁבִיל יִשְׁרָאֵל⁽²¹⁾, וְאִפְלוּ עֲשֶׂה מַעֲצָמוֹ בְּלֹא צְוִי הַיִּשְׁרָאֵל⁽²²⁾.

21) וישראל מומר שעשה מלאכה בשבת לצרכו, הסתפק הפמ"ג (א"א ס"ק כב, ובסי' רעו משב"ז ס"ק ה) אם דינו כמקצה שעה"צ מלאכה בשבת, שמותר לאחריים ליהנות ממנה במוצאי שבת מיד, או שדינו כנכרי שעשה מלאכה בשביל ישראל בשבת, שאסור ליהנות ממנה עד מוצאי שבת 'בכדי שיעשו', שהרי הטעם שהקילו בישראל שעשה מלאכה בשבת, הוא משום שאין זה שכח שישראל יעשה מלאכה בשבת [כמבואר ברא"ש בחולין פ"א סי' יט], וטעם זה אינו שייך במומר. וגם הטעם האחר המבואר לעיל (סי' שיח ס"ק ה) שלא חששו שיאמר לו לעשות מלאכה בשבת, שהרי ודאי לא ישמע לו, אינו שייך במומר. אמנם מצד שני יש לומר, שהישראל לא יאמר למומר לעשות מלאכה משום איסור לפני עור.

ולדינא כתב הגר"י קניבסקי (קהלות יעקב ח"ב סי' ז) שיש להחמיר ולא ליהנות במוצאי שבת ממלאכת מחללי שבת שבזמנינו [ולשיטתו אסור ליהנות לעולם]. וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' נד אות ב) שדינם כנכרי לענין זה. וכן דעת הגר"צ קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ב ס"ק א עמ' מה) שאסור לנסוע במוצאי שבת באוטובוס שהנהג הוא ישראל שיצא לדרך בשבת, כל זמן שנהנה מהאיסור שנעשה בשבת. וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ט סי' לט) שאסור לנסוע בו עד 'בכדי שיעשו'. והוסיף, שאע"פ שמבואר בפמ"ג (שם) שאם המומר עשה את המלאכה עבור ישראל, אסור ליהנות ממנה לעולם, מ"מ בנדון זה למרות שעשה הנהג את המלאכה עבור ישראל, אין איסור לנסוע בו לאחר 'בכדי שיעשו', משום שלא אסרו עולמית אלא חפץ שנעשה באיסור בשבת, כגון פת שנאפתה בשבת וכדו', אבל לא חפץ שעשו בו מלאכה בשבת, ולכן מותר לאחר 'בכדי שיעשו' [ובשעת הדחק, צידד להקל

[משנ"ב ס"ק כ]

לְתָן לוֹ מְעוֹת וְכוּ⁽¹⁶⁾.

16) ואע"פ שמדובר בנכרי שאופה פת בשביל למכור בעיר שרובה נכרים, וכמו שכתב בביה"ל (ד"ה לעצמו), מ"מ כיון ששילם לו הישראל עבור הפת, הרי הוא אופה גם עבורו, ואסור. ולפי זה ישראל המנוי על עיתון שמודפס בשבת על ידי נכרי, כתב בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' קכג) שלמרות שרוב מנויי העיתון הם נכרים, חייב הישראל לומר לנכרי שאינו רוצה לקבל את העיתון בשבת, שכיון שמשלם עבור העיתון, נמצא שמודפס העיתון גם עבורו, ואם לא עשה כן ושלחו לו את העיתון בשבת, אסור לקרוא בו. ודעת הגר"ש אויערבך (שש"כ פ"א ה' ע), שאע"פ שיש כמה צדדים להקל בזה, מ"מ טוב להימנע מלקרוא בשבת.

[משנ"ב ס"ק כב]

וְגַם בְּקָל הוּא לְתַלְשָׁא⁽¹⁷⁾ וכו', דְּשִׁנְיָהּ נִתְלָשׁוּ שְׁלֹא עַל-יְדֵי יִשְׂרָאֵל⁽¹⁸⁾.

17) ואע"פ שבזמנינו גם הדלקת האור היא מלאכה קלה ביותר, דעת הגר"ש אויערבך (שולחן שלמה ס"ק י) שמ"מ מותר ליהנות מאור שהדליק נכרי לצרכו. ובטעם הדבר כתב שם, שאין הדלקת האור דומה לפירות הנושרים בשבת, שדוקא פירות הנושרים אסור חז"ל בהנאה כיון שיש בהם שני טעמים, גם שאדם להוט אחריהם, וגם שקל לתולשם, אבל בהדלקת האור, שאין בה אלא טעם אחד, שהיא מלאכה קלה, מותר ליהנות ממנה כיון שאין אדם להוט אחריה [וראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק טז)].

18) ואם נתלשו על ידי ישראל בהיתר, כגון לצורך חולה שיש בו סכנה, כתב הגר"ש אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' מה) שאין בהם משום גזירת 'פירות הנושרים'. והוסיף, שלפי זה ערבות שנתלשו על ידי בן ארץ ישראל ביום ראשון של חול המועד סוכות עבור בני ארץ ישראל, מותר לבן חוץ לארץ הנהוג יו"ט שני ליטלן, ואין בהן משום גזירת 'פירות הנושרים', שהרי נתלשו בהיתר גמור [ואינן אסורות משום מוקצה, כיון שמוכנות הן לכל ישראל שאינם בני חו"ל לתולשן לצורך מצוה]. עוד צירף שם להיתר, את דעת הסוברים שאין גזירת 'פירות הנושרים' אלא בפירות שאדם מתאוה להם ביותר ולא בשאר פירות, וכל שכן שלא בעצי סרק. והגם שמתאוה לערבות אלו משום המצוה, כתב שם, שאין לנו להמציא מלבנו גזירה חדשה. וכן דעת הגר"ש אלישיב (יום טוב שני כהלכתו פ"ב ה' מב).

כ טור בשם ספר הפצות של שאר פוסקים וכן פסקי הטור ורובנו ל שם מ ביצה כיד וערוכין נ סמי' ותרומה ס ביצה כיד ברמא וקרוי יחושע ע ערוך

מצוה, כגון סעודת ברית מילה או לצרף ברפת ה'מוציא', יש לסמך (ט) על המתירים: הגה אָבֵל אָסור (כ) לתן לו מעות מערב-שבת ושיתן לו הפת בשבת, דאָז אַדעקאַ דויַשראַל קא עביד (רכינו ירוחם ח"ח): ה יאינו-יהודי (כא) שצד דגים (כב) או לקט פרות לעצמו, (כג) אָסורים (ד) לישראל (כד) ונאָפּלו (ט) ספק אם לקטן או צדן היום אסורים בו ביום, אָבֵל (כה) לערב מתרים מיד אפלו אם ודאי לקטן וצדן היום: ו (כו) אם לקט וצד בשביל ישראל יאו (כז) בשביל ישראל ואינם-יהודים, (כח) צריך להמתין לערב (כט) בכדי שיעשו: ז (ל) ספק אם לקטן בשביל ישראל, או שידוע שלקטן בשביל ישראל (לא) ואין ידוע אם נלקטו היום אם לאו, (לב) אסורים בו ביום, וְלַעֲרָב בְּכַדִּי שִׁיעֲשׂוּ.

שערי תשובה

באר היטב

שאבותי ונבותי האוננים מחו במי שהיה רוצה להתיר קטניות קלויים במקבת אינו-יהודי בשבת, וכ"כ בשני כנה". ואפלו בחל יש תחש כמ"ש בהלקט, וכן בפמ"א ח"ב סימן סב הוסיף טעמים לאסור, ע"ש, וכן בשו"ת מקור ברוך קטן סימן ב אוסר אפלו הקאנו"ל ונטו"א"א² במס' רותחין וישפך עליהם מעט בשבת מהחמין של האינו-יהודי, ע"ש, וגם קטב שיש מצוים לשפחות להסיק הספור אף שאין קרירות רק בשביל הקאנו"י וטי"א הוא אסור, ע"ש: חס בשבת, ודאי אדעקא דויַשראַל אַפּה אַותו, מ"א. ועין סו"א:

בכפר יחידי שאי אפשר להשאל מחבור, ב"ח. וכתב התש"פ: ואפלו פת בעה"ב שאסור בחל מתר בשבת כדי שלא יתענה, עין סימן רמב מש"ש: (ח) לישראל. אפלו לדעת המתירין פת הנאפה בשבת בסעיף ד, הינו באפניה ובשול דמידע ידעי כ"ע, דאין לה מלאכות חמורות מהם ולא אתי למעבד בידים, משא"כ צידת דגים ולקטת פירות לא משמע לאינשי שהוא מלאכה כ"כ, ואיכא למגור שמא יעשה בדין: (ט) ספק. ונ"ל אם הביא האינו-יהודי לישראל פת

משנה ברורה

שרד בכפר יחידי, שאי אפשר לשאל פת מחבור [אחרונים]: (יט) על המתירין, ומכל מקום יזהר שלא לקרא אותו לביתו לפרע לו דמיו, דהוי מקח וממכר. ועין לעיל בסימן שבג סעיף י"ד¹⁶) [ר"י הובא בב"ן]: (כ) לתן לו מעות וכיו"ב.¹⁶ דזה אסור לדברי הכל ואפלו לצרף מצוה: ה (כא) שצד דגים וכו'. ובהו עלי עלמא מודו דאסור (כג) משום דהוא ודאי מקצה, שצדו בשבת ולא היו מזמנים מאתמול [וכל-שכן האוסרין גם בפת בסעיף ד]. ולא דוקא שצדן אינו-יהודי, (נד) דהוא הדין אם נצדו מאליהן בשבת בהמצודה שפרסו מערב-שבת: (כב) או לקט פירות. גם-כן (כג) משום מקצה, דמתברין היו בין-השמשות, (כו) וגם דגורין בזה שמא יעלה ויתלש, כמו שצדו על פרות הנושרין בשבת, כדלעיל בסימן שכב [משום דאדם (כז) להוט אחריהן, וגם בקל הוא לתלשן]¹⁷), והוא הדין כאן שנתלשו על-ידי אינו-יהודי, דלא גריעי, (כח) דשיניהן נתלשו שלא על-ידי ישראל:¹⁸ (כג) אסורים לישראל. בין באכילה (כט) בין בטלטול: (כד) ונאפלו ספק. דספק מוכן אסור, ונאפלו המתירין לקמן בסעיף ז בספק לענן מוצאי-שבת, בזה מודו וכדלקמה. ודוקא בספק הוא דאסור, דתלין דבו ביום נצדו ונתלשו, אָבֵל אם נכר דנתלשו מערב-שבת, כגון פרות שנכמשו וכן בדגים בכי האי גוונא, שרי, ויכול לקמן בסימן תקטו, עין שם בבית-יוסף: (כה) לערב מתירין מיד. ודוקא בשעשה המלאכה בשביל ישראל הוא דגורו לאסר בערב עד כדי שיעשו, כדלקמה בסעיף שאחר זה, אָבֵל בשעשה לעצמו לא שיהי למגור [אחרונים]: ו (כו) אם לקט וצד. והוא הדין בכל המלאכות דאורייתא שעשה האינו-יהודי בשביל ישראל²¹), ונאפלו עשה מעצמו בלא צווי הישראל²², כדלקמן בסימן תקטו, עין שם בבית-יוסף: (כז) בשביל ישראל ואינם-יהודים. כגון שהיה מקצה ישראל ומקצה אינם-יהודים²³, או בידוע שגם לישראל צד ולקט אף דהרב היו אינם-יהודים²⁴ ומלקמן סימן תקטו סעיף ו בהג"ה, ועין במה שפכתנו לעיל סימן

תרומה: 1 קפה. 2 תה. ולפי זה הפוסקים בסימן תצה דלית להו גולד, מתר באפן זה לטעם זה: (נג) בתי"וסף והג"א מסוגיא דביצה כ"ד וערוכין מ' וכן הוא פשוט בכל הפוסקים, ולכן כלי עלמא מודו בזה ואין צריך לטעם הש"י: (נד) משנה ביצה: (נה) בתי"וסף, דאסור אף לדעת המתירין¹⁹), ומה שהקשה על הרא"ש עין ב"ח, ומבאר בכ"מ דפרות מהחמין מקצין הן: (נו) ונפקא מנה משעם זה באותן פרות המוכנים לתלש²⁰) והנה דעת האינו-יהודי צליהן מערב-שבת, דאין אסורין משום מקצה [כמ"ש התוס' ורמב"ן במלחמות פ' אין צדין], אפלו הכי אסור משעם זה, וגם בטעם זה לחדו לא מהני לעולם, כמו שכתבו התוספות ריש ביצה, עין שם: (נז) תוספות, והביאו הש"י ואלה נבה והגרי"א לעיל בסעיף ד, דזהו טעם המתירין בסעיף ד, דלא דמי לפרות הנושרין ובקל לתשן, וגם משום דאדם מתאנה ליה, ולהאוסרין גם שם, פשוט דאסור בזה גם-כן: (נח) טור, ובעין זה הוא ברשב"א, הובא בהג"א בסעיף הקודם, עין שם: (נט) הג"א מגמרא ביצה כ"ד, וכן הוא לקמן סימן תקטו סעיף ב, וכן משמע מסעיף ח: (ל) פשוט לקמן סימן תקטו סעיף א: (נא) רש"י ור"ן: (נב) תוספות ורמב"ם ושאר פוסקים: (נג) מגן-אברהם לקמן סימן תקטו, והביאו תוספת-שבת בסימן זה: (נד) מגן-אברהם לקמן

הלכות שבת סימן שבה

(ג) *^פ וינש אומרים דלערב מתר מיד: ח דצדק (לה) שאין בו חשש צידה ומחבר אלא שהובא מחוץ לתחום, אם הביאו האיננו יהודי לעצמו (לה) מתר אפלו בו ביום, ו'ואם הביאו בשביל ישראל, (לו) מתר לטלטל אפלו מי שהובא בשבילו, (לז) אכל לאכל אסור בו ביום (לח) למי (י) שהובא בשבילו, ו'ללערב (יא) (לט) בכדי שיעשו: הגה (מ) וינש אומרים (יג) דאין הלילה עולה מן החשבון, רק צריך להמתין ביום ראשון בכדי שיעשו (סמ"ק ומרדכי ס"פ כ"כ), (מא) ולאחרים מתר בו ביום. ש'ינש אומרים דלמי שהובא

פ טור בשם סמ"ק
צ מהא דביצה כ"ה
וערויב פ"ק שם
ר מר"ף וכו' ויסמ"ו
והפדרכי ושאר
פוסקים ש"י וכן
פסק מה"ש

באר היטב

א"צ להמתין כ"כ [כנה"ג]. ונ"ל שא"צ להמתין אלא בכדי שיכול לרכב ביום, דכליל שבת ודאי לא רכב, מ"א, ע"ש: (יג) דאין הלילה. במרדכי ס"פ כל פתחי נתן טעם לזה, לפי שאין רגילות להביא בלילה במקום רחוק וכו', ולפי"ז דוקא אהך שמביא מחוץ לתחום הוי חמרא זו, משא"כ בצידת דגים ולקטת פרות שהוא במקום קרוב, שפיר יוכל להביא בלילה, משרו"ה פתב ומ"א פאן

(י) שהובא. ואם הביאו לשנים אסורים להתליף, כנה"ג. ומתר למפר למי שלא הובא בשבילו בלי רוח אם לא פנו לקף, ואם פנו אסור, שכנה"ג, ע"ש. ואם הובא בספינה שרי. ועין סימן תד וסימן תה דאסור להוציאם חוץ לר"א, אם לא שהיו מע"ש בספינה ולא היו בבקשה, מ"א: (יא) בכדי שיעשו. ואין צריך להמתין אלא בכדי שישנה המביא בשבת, שאם הביאו ורכב על הסוס

באור הלכה

על המקח ביום טוב אם מתר ללבשם, והובא בהגהות אשר"י פרק ג דיוסטוב. והנה הרמ"א סתם לעיל ברנ"ב סעיף ד להקל דאין בזה משום מקצה הואיל אולי יגמרו בידי אדם, והקא לא נסתם הדין בענין זה³³⁷: יש לומר, משום דבענינו יש עוד סכרה להתמיר, וכמו שפתבתי במשנה ברורה, משום דמדי דבר-אכילה הוא יש לחשש שמא יאמר לאפות, או כמו שכתב המגן-אברהם בשם ה"ם של שלמה דדוקא בדרך שהתחיל מבעוד יום ויגמרו בשבת, בזה יש להקל משום דגמרו בידי אדם, מה שאין פן בענינו. ובסימן רב מריי נמי שהאינו יהודי התחיל המנועל מבעוד יום ויגמרו בשבת, ולהכי הקל בזה: * וינש אומרים דלערב מתר מיד. עין במשנה ברורה מה שכתבתי בשם התי"א דאין לסמוך על זה כי אם לצרף מצוה, והוא הדין במקום הדק. ומכל מקום נראה דבסתם פרות שאצל אינו יהודי, אף שלא הביאו דורון לישראל. יש לענין בזה אם יש להקל, דהא דעת המקלין בזה הוא דעת רש"י דפסק פשוטא לקלא, וכמו שכתבו הבית"יוסף והגר"א, וכתב שם הר"ן בשם רבנו יונה דהא דאסור בגמרא גיבש במינו במחבר, דכל שיש במינו במחבר הוא כדאי נלקטו בשבת, ורבו דרשו ללקטן ביומן. אלא דהבית"יוסף בסימן תקטו כתב דהסמ"ג משמע דפליגי על רבנו יונה, ועין במגן-אברהם שם מה שמתין דלא יקשה על הסמ"ג מה דאיתא בגמרא דיש במינו במחבר אסור, משום דהביא

בנ"ל בסעיף ה, אכל במוצאי-שבת יש להתיר בזה מיד משום ספק-ספקא [תו"ש ופמ"ג וח"א]: (לג) וינש אומרים דלערב מתר מיד. דסבירא להו דלא אסור רבנן (לה) בזה מספקא. ומכל מקום בשבת גופא דאסורו משום מקצה, מודו דאין להתיר אפלו היכא דרף ספק אם נלקטו בשבת, דבספק מוכן (לו) החמירו יותר משאר ספקות דרבנן, וכנ"ל בסעיף ה. ולידיא פתב האלצה רבה, דמשמע מאחרונים דיש לסמוך על היש-אומרים הנה דאין להתמיר (לו) למוצאי-שבת, אכל בחי"אדם פתב דאין להקל רק לצרף מצוה, וכן משמע מאשל-אברהם סעיף קטן יח שאין להקל בזה, וישכן הכריע הבית"יוסף בסימן תקטו: ח (לד) שאין בו חשש. בגון דברים אחרים שאין שרף בהם צידה ולקטיה, או אפלו בהני, אלא שגכרין שלא נצודו ונלקטו בשבת, פנ"ל, וכדלקמן סימן תקטו: (לה) מתר. הינו אף באכילה, ואפלו להאסרין בסעיף ד בכל המלאכות של אכילה שעשה האיננו יהודי בשביל עצמו, באסור תחומין שרי, ואף בתחומין דיי"ב מיל, וכדלקמא:

(לו) מתר לטלטל. דהא מחמת עצמן אין בהן אסור מקצה, שלא נצודו בשבת, ואף דבאכילה אסורין לאותו ישראל, כיון שלישראל אחר מתרין אין עליהם שם מקצה, דהא ראויים לישראל אחר³⁴¹: [הרא"ש]: (לז) אכל לאכל אסור וכו'. ואם הביאו בשביל שני בני-אדם שני דברים, (לח) אסורין להתליף כדי להתיר באכילה, דאם יהיו מתרין יבואו לומר לאינו יהודי להתחלה להביא להם³⁵⁰. ולמפר לאחר שלא הובא בשבילו מתר³⁶¹: [הנינו באפן התתר המבאר בסימן שגכ], ובלבד שלא ירויח לומר ביקר ממה שלקח³⁷¹: [כנה"ג]: (לח) למי שהובא בשבילו³⁸¹. ומבאר לקמן בסימן תקטו דהאין הדין לבני-ביתו דאסור³⁹¹: [והוא הדין לאורחים שהיו מזמנים אצלו בשבת, עין שם במשנה ברורה⁴⁰¹]. ואם הביא למכר בעיר שרפה ישראל, אסור לכל, דבשביל פלם הביא, ובעיר שרפה אינם יהודים, כתוב בשלחן-ערוך שם דמתר, ועין שם במגן-אברהם. ודע, דאם הובא בספינה למעלה מעשרה שרי, דאין תחומין למעלה מעשרה⁴¹¹: [מ"א]. ועין בסימן תד, והנינו שלא היה ביבשה בבין השמשות, וגם לא היה למטה מעשרה פעם אחד⁴²¹, דאם היה למטה פעם אחד ויצא משם חוץ לתחום, אף שהיה אחר-כך כל הדרך למעלה מעשרה ישראל, אסור לכל, דבשביל פלם הביא, ובעיר שרפה אינם יהודים, כתוב עין שם: (לט) בכדי שיעשו. הכל לפי הענין שיעשה מלאכה בשבת, דאם הביא האיננו יהודי דרך רכיבה על הסוס, צריך למתור ביום-בן באפן זה. ואם הביא במקום רחוק ושהה הרבה שלשה ימים, אין צריך להמתין רק יום אחד כנגד הזמן שהלך בשבת; והנינו ביריע מאיזה מקום הביא, (לז) אכל כשאין ידוע, משערינן לעולם כמו שהביאן חוץ לתחום: (מ) וינש אומרים וכו'. לפי שאין רגילות להביא בלילה במקום רחוק, ואם-כן אפתי נהנה הישראל במה שהביאו ביום, ועל-כן צריך להמתין שעור ההבאה למחר ביום. (מ) ודוקא בזה שהובאו במקום רחוק דהוא חוץ לתחום סבירא להו פן, משום דאין דרך להביאו בלילה משם, אכל לעיל פשהיא תוף התחום אלא שלקטו או צדו בשבת, גם לדעה זו סגי להמתין בכדי שיעשו בלילה. וכתב המגן-אברהם דה"ם של שלמה פסק בסברא ראשונה להקל⁴³¹, וכן מסתבר דאין להתמיר בזה, דהא להיש-אומרים השני מתירין לגמרי, וכל-שכן (מא) לצרף אורחים או שאר דבר-מצוה בודאי יש להקל, (מג) אכל אם היה בו גם אסור דאורייתא, שלקט ממחבר חוץ לתחום, יש להתמיר, מפל מקום לדרב-מצוה יש להקל בכל גוני: (מא) ולאחרים מתר. דבתחומין דרבנן לא אסור לאורחים רק למי שהובאו בשבילו⁴⁴¹, וכן בשאר אסור דרבנן, כדלקמא

שער הציני

סימן תצו, וכן משמע מהגר"א לדעת האוסרים, וכן פתב בחי"אדם והגר"ז, וכן הוא בהדיא ברמב"ן במלחמות פרק שואל: (לס) דאף דבעלמא דבר שיש לו מתירין אסור, סבירא להו דבזה דעקר האסור הוא משום גזנה לא גזרו רבנן בספקא אף דיש לו מתירין [נהר"י]: (לו) אכל בשאר ספקות דאין בהם ספק מקצה, לדידהו גם בשבת גופא מתר, פן כתב הבית"יוסף בסימן זה דיש-אומרים הנה קאי בשיטת רש"י דמתיר בספק פשוטא, וכן פתב הגר"א דדעה זו היא דעת רש"י וסיעתו דמתירין בספק, ומה שאסור בשבת גופא פתב, דמשום דהוא ספק מוכן פלי עלמא מודו דאסור בשבת, וכדאיתא בהדיא בגמרא, וצריך לומר לדידהו דהחמירו בו משאן ספקות, וכן הוא בהדיא בסמ"ג, הובא בבית"יוסף סימן תקטו, ולכן אינו מתר בזה אלא במוצאי-שבת: (לז) דאף דלדידהו שנה שבת ומוצאי-שבת וכו', מפל מקום אגן מקלינן טפי במוצאי-שבת, אכל בשבת יש להתמיר בכל הספקות, וכסתמת המחבר בסעיף ט, אפלו בספק תחומין [אחרונים]: (לח) מגן-אברהם בשם נכנסת הגדולה, ומה שהקשה על זה באלהי רבה ישבו התוספת-שבת: (לט) לקמן בסימן תקטו: (מ) ט"ז ותוספת-שבת דכן משמע במרדכי, ודלא פלבוש: (מא) הגר"ז בשם תרומת-הדשן, ופלא לצרף אורחים, דעת הגר"ז להתמיר: (מג) דבזה אי אפשר לצרף דעת היש-אומרים השני, כיון שיש בו אסור דאורייתא וגם חוץ לתחום, מפל מקום לצרף מצוה או בשעת הדק נראה דיש לסמוך על

הלכות שפת סימן שבה

ביאורים ומוספים

[ביה"ד ד"ה יש אוסרין]

נהנה הרמ"א סתם לעיל ברנ"ב סעיף ד להקל דאין קנה משום מקצה הואיל וקמרו בידי אדם, והקא לא נקטם הדין בענין זה³³.

33 והחזו"א כתב (ארו"ח סי' מד ס"ק י), שלדעת כולם אין דין 'גמרו בידי אדם' נוהג באיסור נולד, ולא התיר הרמ"א במנעלים אלא משום שנולד מותר בשבת. ונפקא מינה לענין נולד ביום טוב, שכתב המשנ"ב לקמן (סי' תצה ס"ק יז) שאסור, שלדעת השע"ה³⁴ לקמן (סי' תקא ס"ק לה) תלוי הדבר במחלוקת הראשונים כאן, אם דין 'גמרו בידי אדם' נוהג אף באיסור נולד, ואילו לדעת החזו"א הדבר אסור לדעת הכל אפילו בגמרו בידי אדם.

[משנ"ב ס"ק לו]

אין עליהם שם מקצה, דהא ראויים לישאל אחר³⁴.

34 וכן לענין איגרת שהובאה על ידי נכרי מחוץ לתחום עבור ישראל, שכתב השו"ע לעיל (סי' שז ס"ד) שטוב להימנע מלגעת בה משום מוקצה, כתב המשנ"ב שם (ס"ק נו) שהסכימו האחרונים שאין בזה משום מוקצה, כיון שראויה איגרת זו לישראל אחר. וסיים שם, שאם הישראל מקפיד להצניעה שלא תאבד, אסורה היא לכל הדעות משום מוקצה.

[משנ"ב ס"ק לז]

דאם יהיו מתירין לבואו לומר לאינו יהודי לכתחלה להביא להם³⁵. ולמכר לאחר שלא הובא בשבילו מתיר³⁶ [נהנינו באופן היתר המבאור בסימן שכג], ובלבד שלא ירויח למכר ביקר ממה שלקח³⁷.

35 והוסיפו המחצה"ש (ס"ק טז) והשו"ע הרב (סי"ב), שאסור לעשות כן גם מהטעם השני [שאסור ליהנות ממלאכה שנעשתה על ידי נכרי עבור ישראל], שהרי עצם החלפת החפץ האסור לו בהנאה, בחפץ שמותר בהנאה, נחשבת הנאה. ולפי זה, אפילו כשהביאו שני נכרים שני חפצים לשני ישראלים, אסור לישראלים להחליפם ביניהם, ושלא כדעת הערוך השלחן (ט"ז) שהתיר.

36 וישראל שעשה מלאכה במזיד, שאסור לו ליהנות מהחפץ עולמית, ומכר את החפץ לאחר, הסתפק הגרש"ז אויערבך (ש"ת מנחת שלמה ח"א סי' ה אות ג) אם מותר לו ליהנות מהחפץ, שהרי כבר אין החפץ שלו. עוד הסתפק (שם), אם יכול הוא להתארח אצל הקונה, ולאכול את המאכל שנאסר עליו.

37 וכן לענין הנאה מדמי מלאכה שנעשתה בשבת על ידי ישראל, שכתב לעיל (סי' שיח ס"ק ד) שמתורת, כתב הגרש"ז אויערבך (ש"ת מנחת שלמה שם ד"ה והנה) שכל זה בהנאה משווי החפץ כפי שהיה קודם שנעשתה בו המלאכה, אבל ממה שהתייקר החפץ מחמת המלאכה, אסור ליהנות.

[משנ"ב ס"ק לח]

למי שהובא בשבילו³⁸. ומבאר לקמן בסימן תקטו דהוא הדין לבני-ביתו דאסור³⁹ [והוא הדין לאורחים שהיו מזמנים אצלו בשבת, עין שם במשנה ברוךה⁴⁰].

38 ואע"פ שלענין ישראל שהוציא מרשות לרשות בשוגג, כתב בביה"ד לעיל (סי' שיח ס"א ד"ה אחת משאר) שמעיקר הדין מותר ליהנות מהחפץ שהוציא, כיון שלא נעשתה המלאכה בגוף החפץ והחפץ לא השתנה מכמות שהיה לפני ההוצאה, ביאר בשו"ת שבת הלוי (ח"ג סי' לה), שכיון שטעם האיסור ליהנות מחפץ שהובא על ידי נכרי מחוץ לתחום הוא משום החשש שמא יאמר לנכרי להביא

עבורו, אסור ליהנות ממנו, מה שאין כן במלאכה שעשה ישראל בשבת, שאין לחשוש לכך [וכמו שכתבנו לעיל (ס"ק כח)].

39 ובטעם הדבר כתב שם (ס"ק מז), שמסתבר שכשהביא הנכרי את החפץ היתה דעתו גם עבור בני הבית, שהרי יודע הוא שבעל הבית אינו אוכל לבדו.

ולענין ישראל שצויה את הנכרי לבשל עבורו בשבת, שכתב לעיל (סי' רנג ס"ק צו) שאע"פ שהצטנן התבשיל, ואין הישראל נהנה ממלאכת הנכרי, מ"מ קנסו אותו ואסרו עליו ליהנות מהתבשיל עד מוצאי שבת 'בכדי שיעשו', דעת הגרי"ש אלישיב (מלכים אמניך פ"ב הע' ט) שלבני ביתו מותר ליהנות מהתבשיל, שלא קנסו חז"ל אלא את מי שעבר וצויה.

40 שם (ס"ק מז) כתב, שאורחים הסמוכים על שולחנו של בעל הבית באופן קבוע, נחשבים לדעת כולם כבני ביתו, ויש המחמירים אפילו באורחים שהודמנו לביתו במקרה. והוסיף בשע"ה⁴¹ שם (ס"ק נח), שמ"מ באורחים שהודמנו לביתו במקרה, יש להקל שיכולים ליהנות במוצאי שבת מיד, ואינם צריכים להמתין 'בכדי שיעשו', שהרי יש המקילים להתיר ליהנות מדבר שהובא מחוץ לתחום מיד במוצאי שבת אפילו למי שהובא הדבר עבורו.

[משנ"ב שם]

נדע, דאם הובא בספינה למעלה מעשרה שרי, דאין תחומין למעלה מעשרה⁴¹ וכו', וגם לא תנה למטה מעשרה פעם אחר⁴².

41 ואם הגובה שבין קרקעית הספינה לקרקעית הים הוא פחות מעשרה טפחים, כתב השו"ע לעיל (סי' רמח ס"ב) שיש בזה משום איסור תחומין אפילו אם גובה המים הוא יותר מעשרה טפחים. ומי שיושב בספינה במקום שגובה עשרה טפחים מקרקעית הים, ואין רגליו תלויות למטה מעשרה טפחים, כתב המשנ"ב שם (ס"ק יד) שיש המקילים בזה, ובמקום הצורך יש לסמוך על דעתם. ונסיעה בכלי רכב גבוה למעלה מעשרה טפחים וכגון רכבת [במקרה של פיקוח נפש], כתב בביה"ד לקמן (סי' תד ס"א ד"ה ואין) שיש בכך משום איסור תחומין.

42 וספינה שפגעה בדרך הילוכה במקום שהוא למטה מעשרה טפחים, כתב בביה"ד לקמן (שם ד"ה ממקום) שמסתימת לשון השו"ע שם משמע שיש בזה משום איסור תחומין, אולם לדעת הרמב"ן והרשב"א אין בזה איסור, כיון שהספינה בתנועה ואינה נחה, ועי"ש שנשאר בצ"ע למעשה.

[משנ"ב ס"ק מ]

וכתב הגמ"ג אברהם דה"ס של שלמה פסק כסב"א ראשונה להקל⁴³.

43 ומכך שלא הביא הרמ"א דעה זו לגבי יום טוב, כתב המשנ"ב לקמן (סי' תקטו ס"ק נה) שמשמע שדעתו שביי"ט אפשר להקל בדבר ולהחשיב את הלילה, על כל פנים לענין תחומין.

[משנ"ב ס"ק מא]

דבתחומין דרבנן לא אסרו לאתריהם רק למי שהובאו בשבילו⁴⁴.

44 ואם לא הגיעו החפצים לידי אלא במוצאי יום טוב, אפילו שהובאו עבורו ביי"ט, כתב בביה"ד לקמן (סי' תקטו ס"א ד"ה וכן) שאם לא עברו עבור הבאתם אלא על איסור תחומין, יש להקל ולהתירם מיד, ואפילו אם עבר הישראל וצויה לנכרי על כך, אבל אם יש בהם גם איסור צידה או לקיטה, אסורים במוצאי יום טוב 'בכדי שיעשו'.